

Smittsäkrad besättning Gris och Smittsäkrad besättning Gris - biosäkerhet vildsvinskontakter 2025

Bakgrund

Smittsäkrad besättning gris (SSB Gris) är ett kontrollprogram som handlar om smittskydd på svenska grisgårdar och som startade 2016. Målet med programmet är att förebygga och minska risken för att smitta förs in till grisgårdar, sprids inom gårdarna och från dessa. Genom att koppla förbättringsåtgärder till ersättningsnivåer vid skada, försäkringspremier och/eller villkor för livdjurshandel ökas motivationen ytterligare. SSB Gris önskar samtidigt vara ett proaktivt program som utöver rutinarbetet även arbetar med aktuella smittskyddsfrågor. Genom utbildning är det möjligt att höja kunskapen och medvetandet om smittskyddets betydelse för djurhälsan. Därmed förbättras smittskyddet och djurhälsan på besättningsnivå och i förlängningen även på ett nationellt plan. SSB Gris fokuserar inte på ett enskilt smittämne utan jobbar i stället med att bryta smittvägar generellt.

Det uppdrag som har genomförts inom ramen för Livsmedelsstrategins handlingsplan 2020–2025, via det så kallade Vildsvinspaketet, avslutas nu. Syftet har varit att vidareutveckla SSB Gris genom att ta fram och implementera en ny programstatus, SSB Gris ASF-status, med fokus på förstärkt biosäkerhet. Detta för att minska risken för direkta och indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin.

Programmet har idag tre nivåer; Grund, Spets och ASF-status. Anslutningen sker i flera steg och anslutna gårdar får sedan regelbundna besök av veterinär.

Resultat och Diskussion

Samarbetet i programmets styrgrupp mellan Gård & Djurhälsan, Lundens Djurhälsovård, Distriktsveterinärerna och Sveriges Grisföretagare leder till att programmet blir väl genomarbetat och förankrat hos flera aktörer med stor nationell spridning.

Arbetet med att vidareutveckla och driva programmets ASF-status har genomförts med programmets styrgrupp och representanter för Jordbruksverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA). Uppdraget har lett till att Sverige nu har ett fungerande och etablerat verktyg för att hantera biosäkerhet på gård vid ett eventuellt nytt utbrott av ASF hos vildsvin. Arbetet har präglats av stark samverkan mellan bransch och myndigheter.

STOPPA SMITTAN – DET LÖNAR SIG!

I början av året genomfördes en större informationsturné tillsammans med Jordbruksverket samt Kött och Charkuteriföretagen (KCF). Träffarna samordnades med de lokala grisföretagarnas årsmöten och lockade ca 500 deltagare totalt, både fysiskt och digitalt. Till träffarna har, utöver grisproducenter, även programmets veterinärer och andra branschfolk så som rådgivare och fodersäljare bjudits in. Jordbruksverket redogjorde för hur tamgrishållningen kan påverkas vid ett eventuellt nytt utbrott av ASF hos vildsvin. Begreppet "Godkänd anläggning" förklarades och Jordbruksverket poängterade att det motsvarar de krav som ingår i SSB Gris ASF-status. En anslutning till programmet säkrar möjlighet till fortsatt grishållning vid ett nytt ASF-utbrott. KCF presenterade att deras medlemslakterier kommer att kräva att grisbesättningar i ett smittat område måste vara "Godkända anläggningar" för att slakterierna ska kunna ta emot grisarna. Slutligen informerade representant för SSB Gris om olika lösningar som gjorts på de gårdar som nu är ansluta till statusen.

Under första halvåret genomfördes ett omfattande arbete med att se över och omarbete programmets minimikrav för stängslets utformning. Arbetet har skett inom programmets arbetsgrupp, bestående av styrgruppen, representanter för Jordbruksverket och SVA. Gruppen har tagit del av erfarenheter från stängslingen vid utbrottet i Fagersta. Erfarenheter från och krav från andra länder inom EU har också vägts in i arbetet. Vid halvårsskiftet genomfördes en ändringsansökan i programmets Plan och Riktlinjer och de nya minimikraven för stängslets utformning beslutades.

Programansvarig veterinär deltog vid ett informationsmöte för Jord på trynets medlemmar, arrangerat tillsammans med Jord på trynet och Jordbruksverket. Praktiska exempel från gård på lösningar anpassade för ekologisk produktion visades och de nya minimikraven för stängslets utformning presenterades. Löpande under året har representanter ur programmet styrgrupp och programmets fältverksamma veterinärer deltagit vid olika informationsmöten och ERFA-träffar arrangerade av lokalavdelningar hos Sveriges Grisföretagare eller av veterinära aktörer i programmet. Materialet som använts vid dessa träffar har tillhandahållits från SSB Gris.

En digital kalibrering har genomförts för programmets fältverksamma veterinärer. Vid kalibreringarna delades veterinärerna in i mindre grupper och tillsammans diskuterade de programmets krav kring utformning av personsluss. Efterföljande samlades alla för gemensam diskussion kring de frågeställningar som uppstått.

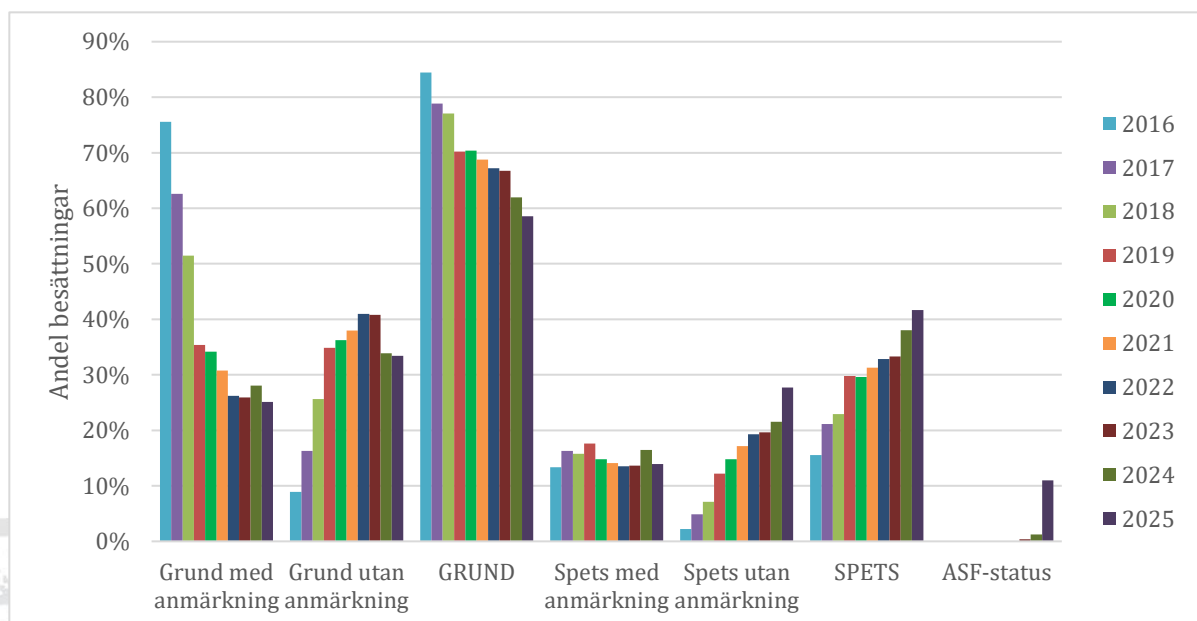
Anslutningsgraden till SSB Gris ASF-status är fortsatt något lägre än vad som initialt förväntades, detta har dock en förklaring. Utformningen av våra svenska grsigårdar bjuder på utmaningar och i många fall krävas större investeringar för att nå upp till kraven i programmet. Kostnaden för den

STOPPA SMITTAN – DET LÖNAR SIG!

enskilda grisföretagaren rör sig mellan 200 tkr upp till flera miljoner per anläggning. Exempelvis medför anslutning till programmet investering i staket runt gården och anläggning av nya körvägar, men i många fall medför det också inköp av ytterligare en lastmaskin alternativt upprättande av spolplatta till denna.

Ser vi till den ekologiska grisproduktionen så är investeringskostnaden per djurenhet betydligt högre. Dels ställs högre krav på stängslets utformning, dels rör det sig om längre sträckor som ska stängslas jämfört med en grisgård där grisarna hålls inomhus. Den stora investering och arbetsinsats som krävs för att uppnå kraven gör att det tar längre tid att ansluta besättningarna till SSB Gris ASF-status. I flertalet besättningar pågår arbete med att förbättra biosäkerheten, men en hel del arbete kvarstår innan de är redo för anslutning. Styrgruppen för programmet ser fortsatt ett stort behov av ett nationellt investeringsstöd till gårdar som genomför dessa åtgärder.

Vid årets slut var antalet besättningar anslutna till SSB Gris 546, varav 60 besättningar är anslutna till ASF-status. Vi ser fortsatt en ökad anslutningsgrad till programmets SPETS-nivå, illustrerat i figur 1. Vi kan också se att det är färre besättningar som får en bedömning med anmärkning i samband med ett kontrollbesök jämfört med tidigare år.

Figur 1. Anslutna besättnings fördelning mellan olika programnivåer per år sedan programstart 2016

De lärdomar som dragits under uppdragets gång integreras nu i det fortsatta ordinarie arbetet med SSB Gris, med fokus på långsiktig bärkraft, fortsatt samverkan och löpande kunskapsutveckling.

STOPPA SMITTAN – DET LÖNAR SIG!